

บทที่ ๕

สรุป และขอเสนอแนะ

ปัญหาความยากจนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้เริ่มแก้ไขโดยใช้การวางแผนหลายระดับอันเป็นการวางแผนจากส่วนล่าง ซึ่งโครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามของเกษตรกรจังหวัดกาฬสินธุ์ ก็เป็นโครงการหนึ่งที่วางแผนจากส่วนล่างที่จัดขึ้นตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และเริ่มดำเนินการในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ โดยมีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ หลายชนิดเพื่อส่งเสริมและแก้ไขความเข้าใจคลาดเคลื่อนของเกษตรกร

ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะได้วิจัยถึงบทบาทของสื่อที่ใช้ในโครงการนี้เพื่อทราบถึงประเภทของสื่อที่มีบทบาททำให้เกษตรกรยอมรับการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเพื่อนำผลงานวิจัยไปอนุมาณใช้ในโครงการเดียวกัน แต่อยู่ในจังหวัดอื่นที่อยู่ภูมิภาคเดียวกัน หรือนำไปอนุมาณใช้ในโครงการที่เป็นการวางแผนหลายระดับ ให้การพัฒนาอาชีพได้บรรลุเป้าหมายได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานตามทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจ เกี่ยวกับนวัตกรรมของโรเจอร์ส (Rogers) และ ชูเมคเกอร์ (Shoemaker) คือ ในการยอมรับการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามนั้นในขั้นแรกของการยอมรับ คือขั้นความรู้ สื่อมวลชนมีบทบาทมากที่สุด ขั้นที่สองคือขั้นชักจูงใจ สื่อบุคคลมีบทบาทมากที่สุด ขั้นที่สามคือการตัดสินใจยอมรับ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานให้การทำบอสาธิตมีบทบาทมากที่สุด และขั้นสุดท้ายคือการยืนยันการตัดสินใจนั้นการประชุมอบรมมีบทบาทมากที่สุด

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้รับนวัตกรรม เพื่อหาความสัมพันธ์กับระยะเวลาการยอมรับเร็วและช้า โดยตั้งสมมติฐานในผู้ที่มี

ระดับการศึกษาสูงกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงกว่า มีการเป็นผู้นำและมีการเป็นคนทันสมัยสูงกว่า เป็นผู้อยอมรับเร็วกว่า และยังคงสมมติฐานว่าผู้อยอมรับเร็วกว่านั้นมีการเปิดรับสื่อมวลชนมากกว่าสื่อบุคคล ส่วนผู้รับเข้าเปิดรับสื่อบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน

วิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ แบบวัดครั้งสุ่มท้ายครั้งเดียว

(One - shot case study) กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรที่เป็นสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุงกามกรม ของเกษตรกรจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการศึกษาดูเฉพาะกรณี จำนวนกลุ่มตัวอย่าง ๑๐๐ ราย แบบสอบถามที่ไขมีอยู่ ๕ ตอน คือ ข้อมูลทั่วไป การเป็นผู้นำ การเป็นคนทันสมัย พฤติกรรมการรับสื่อและกระบวนการยอมรับการเลี้ยงกุงกามกรม และความต้องการของสมาชิกโครงการ รวม ๓๖ ข้อ

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยร่วมกับผู้ช่วยเก็บข้อมูลอีก ๓ คน และเจ้าหน้าที่เร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดกาฬสินธุ์ เจ้าหน้าที่งานประมงสาขาสัตว์เลี้ยงจังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ใช้การสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการกรอกคำตอบในแบบสอบถาม ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ได้พบกับอุปสรรคหลายประการทั้งทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ และการขาดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูลจึงใช้เวลา ๑๕ วัน และได้กลุ่มตัวอย่างมาเพียง ๙๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๙๓ ของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

เมื่อตรวจสอบข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยวิธี สถิติที่ใช้คือ t-test และ Chi-Square ผลปรากฏว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๖ ข้อ ได้รับการปฏิเสธ ๓ ข้อ

จากการวิจัยพบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ (ร้อยละ ๙๕.๔๕) เป็นชาย มีอายุระหว่าง ๔๑ - ๕๐ ปี (ร้อยละ ๓๕.๙๓) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ (ร้อยละ ๕๓.๔๓) และมีฐานะเศรษฐกิจดี (ค่าเฉลี่ยเป็น ๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน)

การพิสูจน์สมมติฐานพบว่า ในขั้นตอนทุกชั้นของกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมคือ ชั้นความรู้ ชั้นการชักจูงใจ ชั้นการตัดสินใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง กุญแจความสำเร็จ และชั้นการยืนยันการตัดสินใจนั้น สื่อบุคคลมีบทบาทมากที่สุดในทุกขั้นตอน และคุณสมบัติของผู้รับนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาการยอมรับเร็วและช้า ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ ๕ ที่ตั้งไว้ คือพบว่าผู้รับเร็วจะมีคุณสมบัติทางด้านการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจ การเป็นผู้นำ การเป็นคนทันสมัย สูงกว่าผู้รับช้า นอกจากนั้นผลการวิจัยยังยอมรับสมมติฐานที่ว่า ผู้รับเร็วเปิดรับสื่อมวลชนมากกว่าสื่อบุคคล ส่วนผู้รับช้าเปิดรับสื่อบุคคลมากกว่าสื่อมวลชน

ในเรื่องความต้องการของสมาชิกโครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเกี่ยวกับเนื้อหาของสื่อในเรื่องการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม สมาชิกต้องการทราบถึงวิธีการเลี้ยง การให้อาหาร วิธีเพาะพันธุ์กุ้งด้วยตนเอง การขายและการตลาด การถ่ายเทน้ำ การทำอาหารกุ้งด้วยตนเอง และการปราบศัตรูของกุ้งโดยผ่านสื่อบุคคล และใช้เอกสารแต่ส่วนใหญ่สมาชิกเกือบทั้งหมดเห็นว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดีและควรที่จะมีการสนับสนุนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

๑. ในการวิจัยขั้นต่อไป ควรจะศึกษาเฉพาะบทบาทของสื่อบุคคล โดยเปรียบเทียบบทบาทของสื่อบุคคลทั้งหมดที่ใช่ ใต้แก เจาหนาที่ส่งเสริมทุก ๆ หน่วยงาน เพื่อนบ้าน เพื่อนสมาชิก สมาชิกพี่น้อง หรือผู้นำความคิดในหมู่บ้านเพื่อที่จะได้ทราบบทบาทของสื่อบุคคลอย่างชัดเจนว่าบุคคลใดมีบทบาทมากที่สุด และใช้ผลจากการวิจัยครั้งต่อไปอนุมานไปใช้ประโยชน์ได้อีก

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ได้แยกบทบาทของสื่อบุคคลแต่ละบุคคล เนื่องจากได้ศึกษาสื่ออื่น ๆ ด้วย และได้คิดว่าสื่อบุคคลมีบทบาทมากที่สุดในการยอมรับนวัตกรรม ดังนั้นจึงขอแนะนำให้มีการศึกษาเฉพาะสื่อบุคคลต่อไป

๒. ควรจะมีการศึกษาถึงการไม่ยอมรับนวัตกรรม หรือการยอมรับนวัตกรรม แล้วเล็กน้อยรับในภายหลัง เพราะอาจจะมีตัวแปรเรื่องบทบาทของสื่อต่าง ๆ มาเกี่ยวข้อง หรือศึกษาถึงบทบาทของสื่อในสังคมที่มีการปฏิเสธนวัตกรรม เพื่อทราบบทบาทของสื่อในอีกแง่มุมหนึ่ง เป็นการป้องกันในการเผยแพร่นวัตกรรมต่อไปภายหน้า

ข้อเสนอแนะสำหรับโครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม

๑. ในโครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามนี้ ควรจะมีการออกเยี่ยมของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบมากขึ้น เพราะนวัตกรรมนี้เพิ่งจะมีการยอมรับเมื่อไม่ถึง ๓ ปี มานี้เอง หากเจ้าหน้าที่ไม่มีการติดตามผลงานแล้ว อาจจะมีการเลิกรับนวัตกรรมได้ และจากความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ที่ต้องการให้มีการออกเยี่ยมกันมากอีกด้วย

อีกประการหนึ่งเนื่องมาจากผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่าสื่อบุคคลมีบทบาทมากที่สุด รวมทั้งขั้นการยืนยันการตัดสินใจยอมรับการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ดังนั้น เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจึงควรมีการติดต่อสื่อสารกับสมาชิก ภายหลังจากการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเพื่อเป็นการยืนยันการตัดสินใจมากขึ้น และทำให้เกิดการปฏิบัติตาม

๒. ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ วิธีการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม การให้อาหาร วิธีเพาะพันธุ์กุ้ง การขายและการตลาด การถ่ายเทน้ำ การทำอาหารกุ้งด้วยตนเอง การปราบศัตรูกุ้ง ควบคู่ไปกับการออกเยี่ยมของเจ้าหน้าที่ โดยมีการแจกเอกสารพร้อมกับการอธิบายของเจ้าหน้าที่ ซึ่งคำแนะนำในข้อนี้เป็นไปตามความต้องการของสมาชิกที่ปรากฏตามผลการวิจัย ซึ่งสมาชิกบางรายยังต้องการให้มีการสาธิตอีกด้วย เช่น การเพาะพันธุ์กุ้ง หรือการทำอาหารกุ้ง

๓. เมื่อสมาชิกส่วนใหญ่เกือบทั้งหมดเห็นว่า โครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกรามนี้ เป็นโครงการที่ดี ควรที่จะส่งเสริมให้มากยิ่งขึ้น (จากผลการวิจัย)

ดังนั้นจึงควรขยายโครงการ โดยเพิ่มการลงทุน ซึ่งธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์กำลังสนับสนุนอยู่ในปัจจุบัน พร้อมทั้งเพิ่มการประชาสัมพันธ์โดยอาจจะใช้สื่อมวลชนที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อการขยายตลาดและทำให้ประชาชนรู้จักกรุงเทพมหานครมากขึ้น อันเนื่องมาจากการวิจัยในครั้งนี้เช่นกันที่พบว่าประชากรในท้องถิ่นมีการเปิดรับสื่อต่าง ๆ เกือบทุกประเภท จึงไม่มีปัญหาในการประชาสัมพันธ์

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การวางแผนหลายระดับ ซึ่งเป็นการวางแผนจากส่วนกลาง โดยวางแผนในลักษณะสมบูรณ์แบบภายใต้พื้นที่ที่มีความเหมาะสม เช่น โครงการส่งเสริมการเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ของเกษตรกรจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวางแผนที่เหมาะสมควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง และในโครงการระดับจังหวัด เช่นนี้สมควรที่จะมีเจ้าหน้าที่ที่มีความสามารถพอสมควรรับผิดชอบ เพราะสื่อบุคคลจะเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในโครงการ หากมีการสนับสนุนให้การวางแผนตามลักษณะนี้แล้ว การพัฒนา ก็จะประสบผลสำเร็จ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย